

Наталія ДЕМ'ЯНКО

*Доцентка, кандидатка педагогічних наук, завідувачка кафедри музики імені Григорія Левченка
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Полтава, Україна
ORCID 0000-0001-8292-6461*

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ЗА ДВОМА
СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ В МЕЖАХ
ОДНІЄЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ
(з досвіду Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка)**

У складних умовах сьогодення, загострення глобальних світових проблем, розвитку кризових явищ у сферах політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства питання гуманітаристики, потребують особливої уваги. Принцип гуманності має бути провідним у процесі виховання молодого покоління, реалізовуватись в освітньому процесі на всіх рівнях системи національної освіти. Особливо це стосується підготовки педагогічних кадрів, діяльність яких впливає на подальший розвиток суспільства та визначає його майбутнє. Значно актуалізуються проблеми забезпечення якості педагогічної освіти, надання вчителю більш широких функціональних можливостей у закладі загальної середньої освіти, підвищення його конкурентоспроможності на ринку праці, зростання мотивації до професійного вдосконалення та саморозвитку, поліпшення соціально-економічних умов життя тощо. Їх вирішенню сприяє підготовка вчителя за двома спеціальностями, зокрема музичного мистецтва та початкової школи, в межах однієї освітньої програми.

На кафедрі музики імені Григорія Левченка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка існують сорокарічні педагогічні традиції підготовки майбутнього вчителя за двома спеціальностями, зокрема «Педагогіка і методика початкового навчання. Музика» (1981-1996), «Початкове навчання. Музичне виховання» (1998-1999), «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика. Соціальна педагогіка» (2000-2016), «Музика. Культурологія» (2002-2010) «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика. Психологія» (2007-2012) тощо. Проте найбільш доцільним і затребуваним виявилось поєднання спеціальностей «Музичне мистецтво» і «Початкова освіта», про що свідчать успішні багаторічні педагогічний досвід і значні здобутки випускників кафедри, серед яких є доктори педагогічних наук (В. Березан, О. Лавріненко, О. Отич, Н. Сулаєва, О. Федій), учителі-методисти (О. Мостова, О. Шихалкіна), переможці професійних конкурсів учителів (Л. Ржеко, Л. Халецька, Я. Ясько), заслужені працівники культури України (В. Шевченко), заслужені артисти України (Н. Мізева, Р. Почеп, В. Соколик, Н. Сулаєва).

Сьогодні проблема підготовки вчителів за двома спеціальностями залишається актуальною. У 2018 році з метою задоволення сучасних освітніх потреб регіону і запитів суспільства щодо підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних учителів музичного мистецтва та початкової школи з перспективою їх подальшого працевлаштування та успішного виконання ними професійних обов'язків професорсько-викладацьким складом кафедри музики ПНПУ імені В. Г. Короленка розроблено і впроваджено освітньо-професійна програма «Середня освіта (Музичне мистецтво). Початкова освіта» (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта / предметною спеціальністю

014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. При створенні освітньої програми розробники керувалися чинними нормативно-правовими документами, серед яких: Закон України «Про вищу освіту», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти», «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», накази та листи МОН України (№ 506 від 12.05.2016 р., № 375 від 06.04.2016 р., № 1/9-239 від 28.04.2017 р. тощо), Тимчасовий стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти тощо.

Унікальність освітньої програми «Середня освіта (Музичне мистецтво). Початкова освіта» полягає саме в поєднанні професійної підготовки вчителя музичного мистецтва та початкової школи. Її метою є формування у здобувачів вищої освіти загальних і фахових компетентностей для успішного здійснення музично-педагогічної діяльності в закладах загальної середньої та позашкільної освіти, професійної діяльності в початковій школі. Освітня програма відповідає місії, напрямам і концептуальним засадам розвитку Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, що відображено в його Стратегії на 2020-2025 рр. та Статуті. Серед них: людиноцентричність, особистісна орієнтація та студентоцентричність освітнього процесу, створення здобувачам рівних можливостей для повної реалізації здібностей, талантів, усебічного розвитку; формування національних і загальнолюдських цінностей; системне підвищення якості освіти через оновлення її змісту та вдосконалення організації освітнього процесу; фундаментальність освіти, інтеграція науки та практики в освітньому процесі, забезпечення варіативності й альтернативності тощо.

Обсяг освітньої програми, яка щорічно оновлюється й вдосконалюється, та її освітніх компонент визначено згідно з вимогами чинного законодавства. Він становить 240 кредитів (ЕКТС), які порівну розподілено між обома спеціальностями (по 84 кредити на кожен без урахування 60 кредитів на блок вибірових компонент). Зміст програми відповідає предметній області визначених для неї спеціальностей: 01 Освіта / Педагогіка, 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), 013 Початкова освіта. Її теоретичну основу становлять базові знання з теорії та історії музики, методики викладання музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво», основ інструментально-виконавської, вокальної та диригентсько-хорової технік, педагогіки, психології, педагогічної майстерності, методик початкової освіти, дисциплін загальної підготовки, які забезпечать формування в школярів ключових і предметних музичних компетентностей.

Обов'язкові компоненти програми включають дисципліни циклу загальної підготовки («Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», «Історія української державності та національної культури», «Університетська освіта та академічне письмо») та дисципліни циклу професійної підготовки («Психологія» та «Основи інклюзивної освіти») за двома спеціальностями. Вони вибудовані в струнку, логічну, взаємопов'язану систему та в сукупності забезпечують формування загальних і фахових компетентностей, досягнення програмних результатів навчання.

Провідні компетентності вчителя музичного мистецтва формуються освітніми компонентами циклу професійної підготовки, до яких належать: «Основний музичний інструмент з практикумом зі шкільного репертуару», «Теорія музики і сольфеджіо», «Постановка голосу», «Хорове диригування», «Історія музики», «Методика викладання музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво»», «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті та мистецтві». Професійна підготовка здобувачів вищої освіти за другою спеціальністю забезпечується такими обов'язковими освітніми компонентами: «Загальна педагогіка та педагогіка початкової освіти», «Сучасна українська мова з методикою навчання української мови та літератури», «Практикум усного і писемного мовлення з методикою іншомовної освіти», «Математика з методикою навчання математичної освітньої галузі», «Методика навчання технологічної освітньої галузі», «Основи природознавства з методикою навчання природничої освітньої галузі», «Основи інформатики з елементами програмування

та методикою навчання інформатичної освітньої галузі», «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної, фізкультурної освітніх галузей», «Основи суспільствознавства з методикою навчання громадянської та історичної галузей», «Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»».

Навички інформаційно-пошукової та науково-дослідницької роботи, критичного оцінювання достовірності та надійності інформаційних джерел, об'єктивного ставлення до власної діяльності як суб'єкта педагогічної праці із світоглядних, духовних, етичних, естетичних норм і переконань, аргументування і відстоювання власних поглядів на стратегічні напрями розвитку освіти в Україні, захисту демократичних, гуманістичних і національних ідеалів, цінностей і традицій в професійній діяльності у здобувачів освіти формуються в процесі виконання двох курсових проєктів з методики викладання музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» та методик початкової освіти.

Закріплення і перевірка отриманих студентами знань відбуваються у процесі великої за кількістю кредитів (36) практичної підготовки: «Навчальної психолого-педагогічної практики», «Виробничої педагогічної практики». Вони забезпечують формування всього комплексу загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання, які сприяють досягненню високого рівня підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва і початкових класів.

По закінченні чотирирічного навчання випускнику освітньої програми «Середня освіта (Музичне мистецтво). Початкова освіта» надається кваліфікація «Бакалавр середньої освіти (Музичне мистецтво). Учитель музичного мистецтва. Бакалавр початкової освіти. Учитель початкової школи». Згідно з Національним класифікатором професій України, він може обіймати посади вчителя середнього навчально-виховного закладу, керівника гуртка, студії, колективу, керівника хору, музичного керівника, художнього керівника, вчителя початкової школи в установах і закладах загальної середньої та позашкільної освіти різних форм власності, що підпорядковані Міністерству освіти і науки України, Міністерству культури України.

Отже, освітньо-професійна програма підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Середня освіта (Музичне мистецтво). Початкова освіта», що впроваджена в освітній процес Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, забезпечує підготовку висококваліфікованих учителів музичного мистецтва та початкової школи з перспективою їх подальшого працевлаштування та успішного вирішення ними складних спеціалізованих завдань і виконання професійних обов'язків у закладах освіти і культури.

Література

Наказ МОН України від 12.05.2016 р. № 506 «Про затвердження Переліку предметних спеціалізацій спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)», за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціалізацій) в системі підготовки педагогічних кадрів». 2017. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/mon-ukrajini/nakaz-vid-12052016-506-pro-zatverdjennya324651.html>

Наказ МОН України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» (№ 357 від 23.03.2021 р.) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatkovosvita-bakalavr.28.07.pdf>

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво). Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта / предметною спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1i38oPLpUnH2b25XejL2Q7HV09mHVcX3v/view>

Тимчасовий стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). (Наказ МОН України № 375 від 06.04.2016 р.). URL: <http://psp.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/08.pdf>

**CONCEPTUAL PRINCIPLES OF TEACHER TRAINING FOR TWO SPECIALTIES
WITHIN ONE EDUCATIONAL PROGRAM**
**(from the experience of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava,
Ukraine)**

Nataliia DEMIANKO

*associate professor, candidate of pedagogical sciences, head of the music department
named after Hryhoriy Levchenko*

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

ORCID 0000-0001-8292-6461

In today's difficult conditions, the aggravation of global world problems, the development of crisis phenomena in the spheres of political, socio-economic, cultural life of society, the issues of humanitarian studies require special attention. The principle of humanity should be leading in the process of educating the younger generation, be implemented in the educational process at all levels of the national education system. This especially applies to the training of pedagogical personnel, whose activities affect the further development of society and determine its future. The problems of ensuring the quality of pedagogical education, providing teachers with broader functional opportunities in a general secondary education institution, increasing their competitiveness in the labor market, increasing motivation for professional improvement and self-development, improving socio-economic living conditions, etc. are becoming significantly more urgent. Their solution is facilitated by training teachers in two specialties, in particular, music and primary school, within the framework of one educational program.

At the Department of Music named after Hryhoriy Levchenko of the Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko, there are forty-year pedagogical traditions of training future teachers in two specialties, in particular, "Pedagogy and Methodology of Primary Education. Music" (1981-1996), "Primary Education. Music Education" (1998-1999), "Pedagogy and Methodology of Secondary Education. Music. Social Pedagogy" (2000-2016), "Music. Culturology" (2002-2010), "Pedagogy and Methodology of Secondary Education. Music. Psychology" (2007-2012), etc. However, the most appropriate and popular was the combination of the specialties "Musical Art" and "Primary Education", as evidenced by the successful many years of pedagogical experience and significant achievements of the department's graduates, among whom are Doctors of Pedagogical Sciences (V. Berezan, O. Lavrinenko, O. Otych, N. Sulaeva, O. Fediy), teachers-methodologists (O. Mostova, O. Shikhalkina), winners of professional teacher competitions (L. Rzheko, L. Khaletska, Ya. Yasko), Honored Workers of Culture of Ukraine (V. Shevchenko), Honored Artists of Ukraine (N. Mizeva, R. Pochev, V. Sokolyk, N. Sulaeva).

Today, the problem of training teachers in two specialties remains relevant. In 2018, in order to meet the modern educational needs of the region and the demands of society regarding the training of highly qualified, competitive teachers of musical art and primary school with the prospect of their further employment and successful fulfillment of their professional duties by the teaching staff of the Department of Music of the V. G. Korolenko PNU the educational and professional program "Secondary Education (Musical Art). Primary Education" of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 014 Secondary Education / subject specialty 014.13 Secondary Education (Musical Art) of the field of knowledge 01 Education / Pedagogy was developed and implemented. When creating the educational program, the developers were guided by current regulatory and legal documents, including: the Law of Ukraine "On Higher Education", resolutions of the Cabinet of

Ministers of Ukraine "On Approval of the Licensing Conditions for the Conduct of Educational Activities of Educational Institutions", "On Approval of the National Qualifications Framework", orders and letters of the Ministry of Education and Science of Ukraine (No. 506 dated May 12, 2016, No. 375 dated April 6, 2016, No. 1/9-239 dated April 28, 2017, etc.), Temporary standard of higher education of the first (bachelor's) level of education in the specialty 014 Secondary education (Music), Standard of higher education in the specialty 013 Primary education for the first (bachelor's) level of higher education, etc.

The uniqueness of the educational program "Secondary Education (Music). Primary Education" lies precisely in the combination of professional training of a teacher of music and primary school. Its goal is to form in higher education applicants general and professional competencies for the successful implementation of musical and pedagogical activities in institutions of general secondary and extracurricular education, and professional activities in primary school. The educational program corresponds to the mission, directions and conceptual principles of the development of the Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko, which are reflected in its Strategy for 2020-2025 and the Charter. Among them: human-centricity, personal orientation and student-centricity of the educational process, creating equal opportunities for applicants for the full realization of their abilities, talents, and comprehensive development; formation of national and universal values; systematic improvement of the quality of education through updating its content and improving the organization of the educational process; fundamental nature of education, integration of science and practice in the educational process, ensuring variability and alternativeness, etc.

The volume of the educational program, which is annually updated and improved, and its educational components are determined in accordance with the requirements of current legislation. It is 240 credits (ECTS), which are equally distributed between both specialties (84 credits for each, excluding 60 credits for the block of elective components). The content of the program corresponds to the subject area of the specialties determined for it: 01 Education / Pedagogy, 014.13 Secondary Education (Music), 013 Primary Education. Its theoretical basis is made up of basic knowledge of music theory and history, methods of teaching musical art and the integrated course "Art", the basics of instrumental-performing, vocal and conducting-choral techniques, pedagogy, psychology, pedagogical skills, methods of primary education, and disciplines of general training, which will ensure the formation of key and subject-specific musical competencies in schoolchildren.

The mandatory components of the program include disciplines of the general training cycle ("Foreign Language (by professional direction)", "History of Ukrainian Statehood and National Culture", "University Education and Academic Writing") and disciplines of the professional training cycle ("Psychology" and "Fundamentals of Inclusive Education") in two specialties. They are built into a coherent, logical, interconnected system and together ensure the formation of general and professional competencies, the achievement of program learning outcomes.

The leading competencies of a music teacher are formed by the educational components of the professional training cycle, which include: "Basic musical instrument with a practicum on the school repertoire", "Music theory and solfeggio", "Voice performance", "Choral conducting", "History of music", "Methodology of teaching music and the integrated course "Art"", "Information and communication technologies in education and art". Professional training of higher education applicants in the second specialty is provided by the following mandatory educational components: "General Pedagogy and Pedagogy of Primary Education", "Modern Ukrainian Language with Methods of Teaching Ukrainian Language and Literature", "Practical Course in Oral and Written Speech with Methods of Foreign Language Education", "Mathematics with Methods of Teaching the Mathematical Educational Branch", "Methods of Teaching the Technological Educational Branch", "Fundamentals of Natural Science with Methods of Teaching the Natural Educational Branch", "Fundamentals of computer science with elements of programming and teaching methods for the computer science educational branch", "Teaching methods for social, health-preserving, and physical education educational branches", "Fundamentals of social science with teaching methods for civics and history branches", "Teaching methods for the integrated course "I explore the world"".

The skills of information search and research work, critical assessment of the authenticity and reliability of information sources, objective attitude to one's own activity as a subject of pedagogical work from the perspective of worldview, spiritual, ethical, aesthetic norms and beliefs, argumentation and defense of one's own views on strategic directions of education development in Ukraine, protection of democratic, humanistic and national ideals, values and traditions in professional activity are formed in the process of implementing two course projects on the methodology of teaching musical art and the integrated course "Art" and primary education methodologies.

The consolidation and verification of the knowledge acquired by students take place in the process of a large number of credits (36) of practical training: "Educational Psychological and Pedagogical Practice", "Production Pedagogical Practice". They ensure the formation of the entire complex of general and professional competencies, program learning outcomes, which contribute to achieving a high level of training of a modern teacher of music and primary grades.

Upon completion of four years of study, a graduate of the educational program "Secondary Education (Music). Primary Education" is awarded the qualification "Bachelor of Secondary Education (Music). Teacher of Musical Arts. Bachelor of Primary Education. Primary School Teacher". According to the National Classifier of Professions of Ukraine, he can hold the positions of a teacher of a secondary educational institution, head of a circle, studio, team, choir director, music director, artistic director, primary school teacher in institutions and establishments of general secondary and extracurricular education of various forms of ownership, subordinate to the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Culture of Ukraine.

Thus, the educational and professional program for training applicants of the first (bachelor's) level of higher education "Secondary Education (Music). Primary Education", which is implemented in the educational process of the V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University, provides training for highly qualified teachers of music and primary school with the prospect of their further employment and successful solution of complex specialized tasks and performance of professional duties in educational and cultural institutions.

References

Nakaz MON Ukrainy vid 12.05.2016 r. № 506 «Pro zatverdzhennia Pereliku predmetnykh spetsializatsii spetsialnosti 014 «Serednia osvita (za predmetnymy spetsializatsiiamy)», za yakymy zdiisniuietsia formuvannia i rozmyshchennia derzhavnogo zamovlennia ta poiednannia spetsialnostei (predmetnykh spetsializatsii) v systemi pidhotovky pedahohichnykh kadriv». 2017. [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 12.05.2016 № 506 «On approval of the List of subject specializations of specialty 014 «Secondary education (by subject specializations)», which is the formation and placement of state orders and combinations of specialties (subject specializations) in the system of pedagogical training». 2017.] URL: <https://xn--80aagahqwiybe8an.com/mon-ukrajini/nakaz-vid-12052016-506-pro-zatverdzhennia324651.html>

Nakaz MON Ukrainy «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 013 Pochatkova osvita dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity» (№ 357 vid 23.03.2021 r.) [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On approval of the standard of higher education in specialty 013 Primary education for the first (bachelor's) level of higher education» (№ 357 of 23.03.2021).] URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf>

Osvitno-profesiina prohrama «Serednia osvita (Muzychne mystetstvo). Pochatkova osvita» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 014 Serednia osvita / predmetnoiu spetsialnistiu 014.13 Serednia osvita (Muzychne mystetstvo) haluzi znan 01 Osvita / Pedahohika. [Educational and professional program «Secondary education (Music). Primary education» of the first (bachelor's) level of higher education in specialty 014 Secondary education / subject specialty 014.13 Secondary education (Music art) in the field of knowledge 01 Education / Pedagogy.] 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1i38oPLpUnH2b25XejL2Q7HV09mHVcX3v/view>

Tymchasovy standart vyshchoi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia osvity zi spetsialnosti 014 Serednia osvita (Muzychne mystetstvo). (Nakaz MON Ukrainy № 375 vid 06.04.2016 r.

[Temporary standard of higher education of the first (bachelor's) level of education in the specialty 014 Secondary education (Music art). (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 375 of April 6, 2016).] URL: <http://psp.mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/08.pdf>